

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن بر کیفیت تدریس در سطح آموزش عالی

یاسمن علیزاده^۱

محمد جوادی پور^۲

فناوری آموزش و یادگیری

سال دوم، شماره ۵، زمستان ۹۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۴

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۲/۱۰

چکیده

پژوهش حاضر به منظور نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و بررسی تأثیر آن بر کیفیت تدریس در آموزش عالی انجام شده است. گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی است و از جهت هدف، از نوع تحقیق توسعه‌ای می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری پردیس‌های کیش، البرز و تبریز دانشگاه تهران می‌باشند. از بین کل جامعه هدف تعداد ۱۲۰ دانشجو به تفکیک جنسیت و دانشگاه به شیوه نمونه در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از فهرست ارزشیابی پایان‌ترم استادان و نیز نیمرخ سواد اطلاعاتی آیزنبرگ و برکویتز استفاده شده است. پندپذیر و چشمه سهرابی، میزان پایایی (اعتبار) پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه کرده و میزان ضریب آلفای ۰/۹۳ گزارش نمودند و همچنین روایی آن نیز توسط آن‌ها تأیید شده است. از آزمون‌های آماری تحلیل واریانس و نیز همبستگی نیز برای تجزیه و تحلیل داده استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد همه خرده مقیاس‌های نیمرخ سواد اطلاعاتی با کیفیت تدریس همبستگی مثبت و تقریباً کامل دارد و همه متغیرها در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی‌دار شدند. با توجه به نتایج به دست آمده معلوم شد که در همه رشته‌های تحصیلی دانشگاه، استادانی که دارای سواد اطلاعاتی بالایی بودند، از دیدگاه دانشجویان دارای کیفیت تدریس بالایی نیز بودند به عبارتی در امر تدریس و انتقال مفاهیم درسی به دانشجویان بهتر عمل کردند.

واژگان کلیدی: نیمرخ سواد اطلاعاتی، کیفیت تدریس، استادان، آموزش عالی

۱. کارشناسی ارشد آموزش بزرگسالان دانشگاه تهران

۲. استادیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

مقدمه

جهان معاصر در حال حاضر شرایط بسیار متفاوتی را تجربه می کند شرایطی که در قیاس با گذشته نه چندان دور به کلی دگرگون شده و این دگرگونی به برکت رشد سریع فن آوری ها و انبوهی از اطلاعات است که انفجار اطلاعات^۱ و عصر اطلاعات رقم زده است. در هر حال جهان امروز، جهان تحولات و جهان یادگیرنده است و بی تردید ضرورت ادامه زندگی در جهان کنونی، تجهیز و تسلط بر ابزارهای یادگیری نوین است و گفته می شود که هسته اولیه و عنصر سازنده عصر کنونی، سواد اطلاعاتی^۲ می باشد (لانترز و براگ^۳، ۲۰۰۸). هر چه افراد عصر کنونی با تعلیم و تعلم پیوند جدی داشته باشند، اهمیت پرداختن به سواد اطلاعاتی برجسته تر می شود. همه جوامع تخصصی به فراخور تخصصشان به این سواد نیازمند هستند و از جمله جوامعی که موجودیت اجتماعی و اعتبار شغلی شان در گرو یادگیری سواد اطلاعاتی هست، دانشگاهیان هستند که در رده های دانشجو، استاد و... به تدریس و تحقیق مشغول هستند. مهارت های سواد اطلاعاتی شاید مهم ترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به منظور ادامه تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی، به آسانی آنها را به یادگیرندگان مادام العمر تبدیل می کنند و بدین ترتیب پس از پایان تحصیلات تکمیلی نیز ابزارهای لازم برای ارتقای سطح دانش و نیز برای روزآمدی دائمی را در اختیار آنان قرار می دهند (قاسمی، ۱۳۸۳). از جمله وظایف اصلی مراکز آموزشی به ویژه آموزش عالی، تربیت یادگیرندگان و فراگیران مادام العمر است با این فرض که افراد دارای قابلیت ها و توانایی های ذهنی استدلال و تفکر انتقادی هستند. لازم است دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی در طول دوره تحصیل و همزمان تدریس دروس دانشگاهی به دانشجویان به عنوان جامعه ای آگاه و جوینده بیاموزند که چگونه یاد بگیرند. سواد اطلاعاتی، مجموعه عناصر اصلی و کلیدی یادگیری مادام العمر می باشد. لزوم کسب توانمندی و مهارت هایی جهت بازیابی و بهره برداری از اطلاعات منجر به پدید آمدن مفاهیمی همچون سواد اطلاعاتی شده است که خود موجب مکان یابی، ارزیابی و استفاده

1. Explosion Data
2. Information Literacy
3. Lantz & Brage

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن ...

مؤثر از اطلاعات مورد نیاز از میان انبوه اطلاعات می گردد. سواد اطلاعاتی، شامل شناخت نیازهای اطلاعاتی خود، مهارت تشخیص، مکان‌یابی، سازمان‌دهی، ارزیابی و استفاده مؤثر اطلاعات است که فرد برای حل مسائل و مشکلات خود مورد استفاده قرار می‌دهد. این مهارت‌ها پیش‌نیاز مشارکت مؤثر در جامعه اطلاعاتی و از جمله حقوق اولیه افراد به شمار می‌آید (پریخ، ۱۳۸۶).

سواد اطلاعاتی مجموعه مهارت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص دهد، با شناسایی منابع اطلاعاتی موجود به تدوین روش جستجو در این منابع پرداخته و پس از انجام جستجو اطلاعات به دست آمده را ارزیابی کرده و به منظور تولید اطلاعات جدید پیوند لازم بین اطلاعات جدید را با دانش قبلی خود برقرار سازد (ویلسون، ۲۰۱۵). به عبارتی سواد اطلاعاتی عبارت است از ایجاد توانایی در افراد تا بتوانند تشخیص دهند چه وقت به اطلاعات نیاز دارند. همچنین، توانایی ذخیره کردن اطلاعات، ارزشیابی و استفاده مؤثر از آن را در زمانی که نیاز داشته باشند. سواد اطلاعاتی در جامعه‌ای که دائم در معرض تغییرات فناوری و همچنین در معرض منابع اطلاعاتی بی‌شماری قرار دارد لازم به نظر می‌رسد. ظهور و پیشرفت فناوری‌های گوناگون اطلاعاتی موجب شده تا هر فرد با انبوهی از اطلاعات در محل تحصیل، در محل کار و در زندگی روزمره روبرو گردد. البته وجود اطلاعات به تنهایی منجر به آگاهی و دانایی نمی‌شود مگر اینکه آن‌ها توانایی‌های لازم برای استفاده مؤثر از اطلاعات را کسب کرده باشند (کرافورد و ایروینگ، ۲۰۱۲).

کسب مهارت و آگاهی از قابلیت‌های مهم و اختصاصی انسان می‌باشد امروزه دگرذیسی‌های سریع فناوری و رشد کمی منابع اطلاعاتی، موجب پیچیدگی محیط اطلاعاتی شده و افراد با انتخاب‌های اطلاعاتی متنوع و مختلف در مطالعات علمی، محیط‌های شغلی و حتی زندگی شخصی خود روبرو هستند و با توجه به نیازهای جامعه، ماهیت آموزش و یادگیری به طور مستمر در حال تغییر و دگرگونی است و جامعه در این شرایط، به عنوان جامعه سرآمد تلقی می‌شود که اعضای جامعه به فراخور حرفه و تخصص خود،

1. Crawford & Irving

دارای سواد اطلاعاتی باشند (سونجا^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). سواد اطلاعاتی غالباً فراگیران را قادر می‌کند تا فرایند یادگیری خودکنترل و تسلط داشته و آن را توسعه دهند. بسیاری از صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت به اهمیت سواد اطلاعاتی در فرایند تعلیم و تربیت در همه سطوح به‌ویژه در سطح آموزش عالی، بسیار تأکید دارند و قویاً بر این اعتقاد هستند که مربیان و استادانی که دارای نیمرخ سواد اطلاعاتی بالایی هستند، در انتقال دانش و نیز تربیت ماندگار بسیار مؤثر هستند (پریخ، ۱۳۹۲). اوسوآنسا (۲۰۰۴)، در بررسی‌های خود نشان دادند که مهارت‌های سواد اطلاعاتی نقش ارزنده‌ای در تربیت دانشجویان و دانش‌آموختگان باکفایت دارد و دانشجویان امروز و دانش‌آموختگان فردا برای اینکه افراد مفید، خلاق و اثربخش در جامعه باشند بایستی در دانشگاه تحت تأثیر آموزش‌های مبتنی بر سواد اطلاعاتی باشند. بر اساس بررسی‌های متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی، آموزش مفید و اثربخش زمانی است که منجر به یادگیری پایدار و نیز تغییر قابل ملاحظه در افکار و رفتار فراگیر شود. بر اساس نظریه راجرز (۱۹۸۳) و اسمیت (۱۹۹۵)، متخصصان تعلیم و تربیت در همه سطوح، بایستی همواره بر همه نیازهای فراگیران تمرکز داشته باشند و رشد همه‌جانبه آن‌ها مدنظر داشته باشند. در حال استقبال استادان از فناوری‌های روز و نیز به کارگیری و تسلط آن‌ها بر این فن‌آوری‌ها می‌تواند، تغییرات پایداری در فرایند ذهنی، فکری، رفتاری، نگرشی، بینشی و... در شخصیت دانشجویان برای زندگی در قرن حاضر ایجاد کند و با توجه این مهم آگاهی و تسلط روزافزون استادان به منابع اطلاعاتی امری ضروری و مهم به‌شمار می‌رود.

فرایند تدریس در شرایط کنونی، هرگز قابل مقایسه با گذشته نیست و ناتوانی استاد در به کارگیری فناوری‌های اطلاعاتی در فرایند تدریس، منجر به بی‌اقتبالی و حتی بی‌اشتهایی دانشجویان می‌شود و دانشجویان در ارزیابی‌های کیفیت تدریس استاد غالباً به میزان آگاهی استاد از فن‌آوری‌ها نیز توجه دارند بدون اینکه حتی ماهیت سواد اطلاعاتی را درک کرده باشند. مدرسانی که از دانش، بینش، نگرش و مهارت مناسب برای به کارگیری فناوری‌های جدید در فرایند تدریس به فراگیران برخوردار هستند، این امکان را برای فراگیران فراهم

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن ...

می‌سازند که آن‌ها بتوانند راهبردهای تدریس اثربخش را با توجه به ویژگی‌های فراگیران، از بین انبوهی از راهبردهای تدریس انتخاب کنند و بدین وسیله اطلاعات علمی موضوع مورد نظر را در حد مناسب و شایسته انتقال دهند (مالیاری^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). در این تحقیق سعی شده است، تأثیر میزان سواد اطلاعاتی و نیز به کارگیری سواد اطلاعاتی در کیفیت تدریس استادان از طرف دانشجویان تحصیلات تکمیلی بررسی شود.

روش

تحقیق حاضر به لحاظ گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی است و از جهت هدف، از نوع تحقیق توسعه‌ای می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری پردیس‌های کیش، البرز و تبریز دانشگاه تهران می‌باشند. از بین کل جامعه هدف تعداد ۱۲۰ دانشجو به تفکیک جنسیت و دانشگاه به شیوه نمونه در دسترس انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از فهرست ارزشیابی پایان‌ترم استادان و نیز نیمرخ سواد اطلاعاتی آیزنبرگ و برکویتز (۱۳۹۴) استفاده شده است. پندپذیر و چشمه سهرابی (۱۳۸۹)، میزان پایایی (اعتبار) پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه کرده و میزان ضریب آلفای ۰/۹۳ گزارش نمودند و همچنین روایی آن نیز توسط آن‌ها تأیید شده است. از آزمون‌های آماری تحلیل واریانس و نیز همبستگی نیز برای تجزیه و تحلیل داده استفاده شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتایج

نتایج حاصل از بررسی و تحلیل داده‌ها، به ترتیب در جدول‌های زیر گزارش می‌شود.

جدول ۱. توصیف مجموع نمرات سه گروه از استادان

ارزیابی سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس استادان توسط دانشجویان		تعداد	گروه‌ها	
مجموع نمرات کیفیت تدریس	مجموع نمرات سواد اطلاعاتی			
۲۷۶۰	۱۸۸۰	۴۰	علوم انسانی	۱
۳۰۸۰	۲۱۲۰	۴۰	علوم پایه	۲
۳۴۸۰	۲۳۶۰	۴۰	علوم فنی و مهندسی	۳
۹۳۲۰	۶۳۶۰	۱۲۰	مجموع	

جدول ۱ مجموع نمرات استادان را در سه گروه آموزشی در دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد همان‌طوری که ملاحظه می‌شود مجموع نمرات استادان گروه فنی مهندسی بیشتر از علوم پایه و علوم پایه بیشتر از علوم انسانی ارزیابی شده است و همچنین به موازات نمرات سواد اطلاعاتی، نمره کیفیت تدریس هم بالاتر ارزیابی شده است. جدول ۲ میانگین نمرات و انحراف از میانگین نمرات استادان را به تفکیک خرده مقیاس‌های سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس نشان می‌دهد. با توجه به جدول معلوم می‌شود که در همه گروه‌ها به‌ویژه در گروه علوم فنی-مهندسی، میانگین نمرات استاندارد ۱، ۲ و ۴ در نیمرخ سواد اطلاعاتی بیشتر هست و به موازات آن نمره کیفیت تدریس نیز توسط دانشجویان بالاتر ارزیابی شده است و این نشان می‌دهد استادانی که دارای سواد اطلاعاتی بیشتری بودند، دارای کیفیت تدریس بهتری نیز بودند.

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن ...

جدول ۲. توصیف میانگین و انحراف از میانگین نمرات سه گروه از استادان در خرده مقیاس‌های

نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس

متغیرها	استانداردهای اطلاعات		علوم انسانی		علوم پایه		علوم فنی - مهندسی	
	۱	۲	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
مجموع نمرات سواد اطلاعاتی	۱	تشخیص و نیاز اطلاعات	۲/۲۵۰	۴۶۶	۱/۰۲۰	۴۷۲	۵۰۳	۰/۷۷۵
	۲	دستیابی اطلاعات	۰/۳۷۵	۳۹۱	-۰/۰۰۳	۴۱۲	۴۸۷	۰/۳۷۵
	۳	ارزشیابی اطلاعات	-۰/۹۷۵	۳۳۷	-۱/۰۸	۳۵۲	۴۲۱	-۱/۲۷۵
	۴	کاربرد اطلاعات	-۰/۹۷۳	۳۳۸	۰/۹۷۵	۴۶۳	۴۹۶	۰/۰۴۶
	۵	درک اطلاعات	-۰/۷۰	۳۴۸	-۰/۱۲۵	۴۲۳	۴۵۸	-۰/۰۳۵
		جمع	۱۸۸۰	۲۱۲۰	۲۳۶۰			
مجموع نمرات کیفیت تدریس	۱	دانش و آگاهی	۵/۰۲۵	۸۹۱	۵/۰۴۳	۹۸۲	۹۴۰	۱/۷۵۰
	۲	مهارت و تخصص	۰/۰۳۰	۷۰۲	۱/۲۷۴	۸۲۱	۸۹۷	۰/۶۷۵
	۳	رفتار حرفه‌ای	-۲/۹۲۵	۵۷۳	۰/۹۵۰	۸۰۸	۹۰۱	۰/۷۷۵
	۴	گفتار و بیان	-۲/۰۰۴	۵۹۴	-۷/۲۲۵	۴۶۹	۷۴۲	-۳/۰۰۳
			جمع	۲۷۶۰	۳۰۸۰	۳۴۸۰		

پرونده‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳. توصیف وضعیت نمرات استادان گروه علوم انسانی در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس های دو متغیر

سطح معناداری	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	متغیرها	متغیرها
۰/۰۰۳	۱	۳۹	۴۰	استاندارد ۱	استاندارد ۱
	۰/۷۳۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۲۱	۱			استاندارد ۲	استاندارد ۲
	۰/۶۵۹			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۱	۱			استاندارد ۳	استاندارد ۳
	۰/۷۷۹			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۴	استاندارد ۴
	۰/۸۹۲			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۱				استاندارد ۵	استاندارد ۵
	۰/۷۶۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۱	۱			کل استانداردها	کل
	۰/۷۹۴			کیفیت تدریس	

همان طوری که ملاحظه می شود جدول ۳ توصیف وضعیت نمرات استادان گروه علوم انسانی را در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس های هر دو متغیر نشان می دهد. با توجه به جدول مشاهده می شود که همه خرده مقیاس های نیمرخ سواد اطلاعاتی با کیفیت تدریس همبستگی مثبت و تقریباً کامل دارد و همه متغیرها در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی دار شدند به این معنی که تسلط استادان به هر یک از استانداردهای سواد اطلاعاتی به طور مستقیم بر کیفیت تدریس آنها تأثیر می گذارد اگرچه در رشته های علوم انسانی، شیوه تدریس استادان غالباً به صورت سخنرانی هست و کمتر از ابزار فن آوری استفاده می کنند باز معلوم شده که به هر میزان دارای نیمرخ سواد اطلاعاتی بالایی باشند در امر تدریس بهتر عمل می کنند.

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن ...

جدول ۴. توصیف وضعیت نمرات استادان گروه علوم پایه در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس‌های دو متغیر

سطح معناداری	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	متغیرها	متغیرها
۰/۰۰۰	۱	۳۹	۴۰	استاندارد ۱	استاندارد ۱
	۰/۸۱۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۲	استاندارد ۲
	۰/۹۰۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۳	استاندارد ۳
	۰/۷۰۲			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۴	استاندارد ۴
	۰/۸۴۸			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۴	۱			استاندارد ۵	استاندارد ۵
	۰/۶۹۷			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			کل استانداردها	کل
	۰/۸۹۳			کیفیت تدریس	

جدول ۴ توصیف وضعیت نمرات استادان گروه علوم پایه را در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس‌های هر دو متغیر نشان می‌دهد. با توجه به جدول درمی‌یابیم که همه خرده مقیاس‌های نیمرخ سواد اطلاعاتی با کیفیت تدریس همبستگی مثبت و تقریباً کامل دارد و همه متغیرها در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی‌دار شدند به

این معنی که تسلط استادان گروه علوم پایه به هر یک از استانداردهای سواد اطلاعاتی به طور مستقیم بر کیفیت تدریس آن‌ها تأثیرگذار است. در رشته‌های علوم پایه، با توجه به محتوای مطالب و امکان انتقال بهتر مطالب به فراگیران، سواد اطلاعاتی استادان می‌تواند به تدریس بهتر و انتقال مطالب به دانشجویان بسیار مؤثر باشد.

جدول ۵. توصیف وضعیت نمرات استادان گروه علوم فنی - مهندسی در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس‌های دو متغیر

سطح معناداری	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	متغیرها	متغیرها
۰/۰۰۰	۱	۳۹	۴۰	استاندارد ۱	استاندارد ۱
	۰/۹۰۸			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۲	استاندارد ۲
	۰/۸۲۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۱	۱			استاندارد ۳	استاندارد ۳
	۰/۷۴۹			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			استاندارد ۴	استاندارد ۴
	۰/۹۰۱			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۱	۱			استاندارد ۵	استاندارد ۵
	۰/۷۳۳			کیفیت تدریس	
۰/۰۰۰	۱			کل استانداردها	کل
	۰/۸۳۹			کیفیت تدریس	

جدول ۵ هم همانند جدول‌های بالا، وضعیت نمرات استادان گروه علوم فنی - مهندسی را در دو متغیر نیمرخ سواد اطلاعاتی و کیفیت تدریس به تفکیک خرده مقیاس‌های هر دو متغیر نشان می‌دهد. با توجه به جدول، ملاحظه می‌شود که همه خرده مقیاس‌های نیمرخ سواد اطلاعاتی با کیفیت تدریس همبستگی مثبت و تقریباً کامل دارد و همه متغیرها در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی دار شدند به این معنی که تسلط استادان گروه علوم فنی - مهندسی به هر یک از استانداردهای سواد اطلاعاتی به طور مستقیم بر کیفیت تدریس آن‌ها تأثیرگذار است. در رشته‌های فنی^۵ مهندسی نیز همانند رشته‌های علوم پایه، با توجه به

نیمرخ سواد اطلاعاتی استادان و تأثیر آن ...

محتوای عینی و پیچیدگی مطالب و امکان انتقال بهتر مطالب به فراگیران، سواد اطلاعاتی استادان می تواند به تدریس بهتر و انتقال مطالب به دانشجویان بسیار مؤثر باشد.

جدول ۶. مجموع نمرات گروه استادان به تفکیک رشته دانشگاهی

متغیرها	متغیرها	تعداد	درجه آزادی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سواد اطلاعاتی	علوم انسانی	سواد اطلاعاتی	۳۹	۱	۰/۰۰۰
		کیفیت تدریس		۰/۷۶۳	
	علوم پایه	سواد اطلاعاتی	۳۹	۱	۰/۰۰۰
		کیفیت تدریس		۰/۸۰۹	
	فنی-مهندسی	سواد اطلاعاتی	۳۹	۱	۰/۰۰۰
		کیفیت تدریس		۰/۸۹۹	
کل	سواد اطلاعاتی	۱۲۰	۱۱۷	۱	۰/۰۰۰
	کیفیت تدریس			۰/۸۱۱	

جدول ۶ مجموع نمرات گروه استادان به تفکیک رشته دانشگاهی را نشان می دهد. همان طوری که ملاحظه می شود در مجموع نتایج اهمیت و تأثیر سواد اطلاعاتی بر کیفیت تدریس در رشته های مختلف دانشگاهی را در سطح آلفای ۰/۰۰۰ نشان می دهد؛ بنابراین در همه رشته های تحصیلی استادانی که دارای نیمرخ سواد اطلاعاتی بالایی هستند در کیفیت تدریس نیز موفق عمل می کنند.

جدول ۷. میزان تأثیر سواد اطلاعاتی بر کیفیت تدریس استادان

متغیرها	T	میانگین	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪
سواد اطلاعاتی	۱۷/۵۳۹	۱۷/۶۷	۱۱۹	۰/۰۰۰	حد بالا
					حد پایین
کیفیت تدریس	۲۱/۰۱۱	۲۵/۸۹	۱۱۹		۱۲۰/۳۰

جدول ۷ میزان تأثیر سواد اطلاعاتی بر کیفیت تدریس استادان را نشان می دهد. با توجه به نتایج جدول معلوم می شود که بین سواد اطلاعاتی استادان و کیفیت تدریس آن ها رابطه

معناداری وجود دارد به این معنی که استادانی که دارای نیمرخ سواد اطلاعاتی بالایی بودند، از نظر دانشجویان در امر تدریس نیز خوب عمل کردند.

بحث و نتیجه گیری

فناوری اطلاعات یکی از عوامل مهم تغییر و تحول در محیط‌های آموزشی و کلاسی است. از این جهت که هم عامل مهمی برای ایجاد تغییرات و هم ابزاری تغییردهنده است. درک اهمیت مدرس به عنوان عامل تسریع و تسهیل مهارت‌ها و توانایی‌های فراگیران به روش‌هایی بستگی دارد که او به وسیله آن‌ها تجارب فراگیران و منابع اطلاعاتی را در جریان یاددهی - یادگیری سازمان‌دهی و کنترل می‌کند. امروزه بسیاری از ابزارهای فن‌آوری (مثلاً؛ رایانه‌ها و...) بر انتخاب راهبردهای تدریس و یاددهی مدرسان در سطوح آموزشی و ارزش‌هایی که پایه و اساس نگرش آن‌ها را نسبت به آموزش و یادگیری شکل می‌دهند، تأثیر گذاشته‌اند. در برخی موارد این احتمال هست که در ارتباط متقابل بین ابزارهای فن‌آوری و فراگیران، ابزارهای فن‌آوری مثلاً کامپیوتر، به عنوان یک مدیر و پایگاه اطلاعاتی ایفای نقش می‌کند و در نتیجه معلم، وظایف و نقش‌های دیگری همچون مشاور، همکلاسی و مرجع اطلاعاتی را لازم ایفا نماید (سو کولف، ۲۰۱۲).

استادان با سواد اطلاعاتی با به کارگیری رویکردها و راهبردهای جدید آموزشی و یاددهی، به طور مثال؛ تدریس یا یادگیری از نوع مکاشفه‌ای، پروژه محور، متقابل به همراه فن‌آوری اطلاعات، با شبکه‌های وسیع علمی و اطلاعاتی آشنا می‌شوند و با تکیه بر قابلیت‌های دنیای فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، چهاردیواری کلاس سنتی را می‌شکنند و با انواع مهارت‌ها، تخصص‌ها و متخصصان در اقصی نقاط جهان تعامل می‌کنند و این همان مصداق آموزش برای فرداست.

همان‌طوری که در جداول ۱ الی ۷ ملاحظه شد بین سواد اطلاعاتی استادان و کیفیت تدریس آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد به این معنی که استادانی که دارای نیمرخ سواد اطلاعاتی بالایی بودند، از نظر دانشجویان در امر تدریس نیز خوب عمل کردند. با توجه به این نتایج به نظر می‌رسد در دنیای امروز، شغل تدریس در همه سطوح آن (مربی، معلم،

استاد)، جایگاه بسیار متزلزلی دارد چراکه در عصر کنونی بسیاری از فراگیران، خواسته یا ناخواسته درگیر انبوهی از شبکه‌های اطلاعاتی هستند و هرلحظه توسط اطلاعات بی‌شماری بمباران می‌شوند و به بسیاری از منابع اطلاعاتی دسترسی پیدا می‌کنند در چنین شرایط این احتمال وجود دارد که بر معلم یا استاد خود نیز پیشی گیرد و با توجه به چنین وضعیت مدرسان بایستی مرتب اطلاعات خود را با توجه به تغییرات شتابنده اطلاعات بروز کنند و علاوه بر تسلط بر فراگیران نقش راهبر و هدایت‌گر را نیز هدایت کنند.

نتایج تحقیق حاضر با نتایج بسیاری از بررسی‌هایی که دارای مسئله‌ای مشابه با تحقیق حاضر بودند از جمله؛ تحقیق رضانی (۱۳۷۵)، فرج‌پهلوی و مرادی‌مقدم (۱۳۸۳)، رقابی و شریفی (۱۳۸۵)، بردستانی (۱۳۸۹) و... همسو می‌باشد. غالباً همه پژوهش‌ها در کنار نتایج ارزشمندی که دارند و به‌عنوان نقاط قوت تلقی می‌شود، در برخی موارد دارای محدودیت‌هایی نیز هستند، در تحقیق حاضر با توجه به شرایط، تعامل با استادان و نیز همتا کردن نتایج ارزیابی با نمرات سواد اطلاعاتی تا حدودی مشکل بود اگرچه محقق تمام سعی و تلاش را بکار گرفت که با دقت نتایج را با همدیگر همتا کند ولی این احتمال هست که آن‌طوری که باید و شاید با دقت تمام انجام می‌شد، نشده باشد. با توجه به نتایج حاصل توصیه می‌شود که معاونت‌های آموزشی دانشکده‌ها و دانشگاه سؤالات ارزیابی از کیفیت تدریس استادان را با توجه به میزان برخورداری‌ها از سواد اطلاعاتی آن‌ها ارزیابی کنند.

منابع

افتخار نژاد، فاطمه، نیلی احمدآبادی، محمدرضا، امیر تیموری، محمدحسن. اویسی، نرجس خاتون (۱۳۹۴). تأثیر آموزش دوره سواد بصری در تجزیه و تحلیل تصاویر آموزشی.

فصلنامه فناوری و آموزش. سال اول. شماره ۴. ص ۸۹-۱۰۳.

بردستانی، مرضیه. (۱۳۸۳). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، همایش آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز

اطلاع رسانی و موزه ها، مشهد، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان

قدس رضوی

پریرخ، مهري (۱۳۸۳). سنجش اثر بخشی کارگاههای آموزشی مهارت های سواد اطلاعاتی، مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی (۲) ۷۹ - ۱۰۳.

حیاتی، زهیر و تصویری قمصری، فاطمه (۱۳۷۸). بررسی رفتار اطلاع یابی اعضای هیئت علمی سازمان پژوهش های علمی و صنعتی ایران. فصلنامه کتاب ۱۲. شماره ۲، ۴۲-۲۷.

رقابی، فرنوش، و شهرزاد شریفی، (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه ریزی آموزش دانشگاهیان جهت ارتقای کیفی دستیابی به اطلاعات در دانشگاه صنعتی شریف، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه ها، مراکز اطلاع رسانی و موزه ها، مشهد، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

رمضانی، زهرا (۱۳۷۵). "بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته های حقوق و علوم سیاسی". پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی.

فرج پهلوی، عبدالحسین؛ مرادی مقدم، حسین (۱۳۸۳). بررسی نظرات اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز نسبت به برنامه های آموزشی مورد نیاز آنها درباره جست و جوی اطلاعات به عنوان یکی از ابعاد سواد اطلاعاتی و ارائه راهکارهایی جهت نحوه برگزاری این دوره ها، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران.

نظری. مریم (۱۳۸۴). چگونه می توان با سواد اطلاعاتی شد؟ فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی. جلد هشتم. شماره دوم. ۳۰.

Crawford, J. & Irving, C. (2012). *Information literacy in employability training: The experience of Inverclyde Libraries*. (<http://www.therightinformation.org/about/>)

Malliari, Afrodite, Aspasia Togia, Stella Korobili and Ilias Nitsos (2014). Information literacy skills of Greek high-school students: results of an

- empirical survey. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML)* 1:271 ° 281, 2014.
- Matoush, T., (2006). "New forms of information literacy", *Reference Services Review*, Vol. 34 No. 1, pp.156 ° 163.
- Patterson, A. (2009). "A needs analysis for information literacy provision for research: a case study in University College Dublin". [On-line] Available: *Journal of Information Literacy*, 3(1): 5-18. Retrieved October 13, From <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs>.
- Petersen, K.S.(2008); *Collective Efficacy and Faculty Trust: A Study of Social Processes in Schools* ; [Dissertation] University of Texas at San Antonio.
- Williams, P., (2015), "Information Literacy: A Practitioner's Guide", *New Library World*, Vol. 106 No. 7/8, pp.386 ° 387.
- Sahlberg (2015), p. 30. *The focus on differentiation was a response to a new model of schooling*, the peruskoulu, which brought together students with diverse abilities.178 Ibid Grattan Institute2015.,
- Sokoloff, J J.,(2012). Information literacy in the workplace: employer expectations. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 17(1), pp. 1-17.
- Sonja piranec, Serap Kurbanou, Ralph Catts, Esther Grassian, Diane Mizrahi, Mihaela Banek Zorica (2014). *The Second European Conference on Information Literacy, October 20th-23rd, 2014, Dubrovnik, Croatia*: Abstracts. <http://www.ecil2014.org>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی